

סוגי מעצרים בישראל

סוגית המעצר עולה בשלבים שונים של ההליך הפלילי ובהקשרים שונים. במאמר זה נסקור להלן בתמצית את השתלשלות העניינים המקובלת מרגע המעצר עד להחלטה על שחרור העצור או סיום ההליכים. התמצית להלן נועדה רק להעניק תמונה כוללת על השלבים השונים בהם נדונה סוגית המעצר ואין היא מתייחסת לכל סוגי המעצרים או לכל החריגים הקיימים.

מעצר ראשוני בצו או בלא צו

המעצר הראשוני מבוצע על ידי שוטר. מעצר ראשוני יכול שיהיה בצו שופט (סימן ג' לפרק ב' לחוק המעצרים) או בלא צו שופט (סעיף 23 לחוק המעצרים). לאחר המעצר מובא העצור לתחנת המשטרה. עצור שנעצר בלא צו, מובא בפני הקצין הממונה אשר עורך בירור באשר למעצר ומחליט אם לשחרר את העצור בערובה או בלא ערובה, או לעצרו (סעיף 27). קצין משטרה רשאי גם לשחרר, בערובה או בלא ערובה, מי שנעצר מכוח צו שופט (סעיף 20).

מעצר לפני הגשת כתב אישום - נקרא גם מעצר ימים שהוא מעצר בתקופת החקירה

בתוך 24 שעות מהמעצר הראשוני, אם החשוד לא שוחרר בינתיים, מובא החשוד בפני שופט (ס' 17ג); (סעיף 29). השופט רשאי להאריך את מעצרו של החשוד, או לשחררו בערובה או בלא ערובה (סימן ג' לפרק ב' לחוק המעצרים). החליט השופט על הארכת המעצר § רשאי הוא להורות על הארכת מעצרו לתקופה שלא תעלה על 15 ימים (מעצר ימים). לאחר תקופת מעצר הימים הראשונית, רשאי השופט לחזור ולהאריך את המעצר לבקשת המשטרה פעמים נוספות לפני הגשת כתב האישום ובלבד שסך כל תקופות המעצר לא יעלה על 30 יום (סעיף 17). עם זאת, אם הבקשה להארכת מעצר מוגשת באישור היועץ המשפטי לממשלה, רשאי השופט להאריך את המעצר לתקופות נוספות ובלבד שסך תקופת המעצר לפני הגשת כתב האישום לא יעלה על 75 ימים (סעיף 59). בחלוף 75 הימים רשאי שופט בית המשפט העליון להאריך את המעצר לתקופות נוספות של 90 ימים כל אחת (סעיף 62).

מעצר לפי הצהרת תובע - מעצר מתום החקירה ועד הגשת כתב האישום

בדרך כלל, החקירה תסתיים בתוך 30 הימים הראשונים הקצובים למעצר ימים. ככלל, עם תום החקירה ישוחרר החשוד אלא אם הוגש כתב אישום והוחלט לעוצרו עד תום ההליכים. כיוון שההחלטה להגיש כתב אישום מסורה לתובע, הרי שעם תום החקירה צריך לעיתים התובע זמן לבחון את החומר ולהכין את כתב האישום. לצורך כך נקבע ההסדר בסעיף 17(ד) המסמיך שופט להאריך מעצרו של אדם לצורך הכנת כתב אישום לתקופה של עד 5 ימים, גם אם החקירה תמה, אם תובע הצהיר כי עומדים להגיש נגד החשוד כתב אישום ויש עילה לכאורה לבקש מעצרו עד תום ההליכים.

מעצר לאחר הגשת כתב אישום - מעצר עד תום ההליכים

הוגש כתב אישום, רשאי בית המשפט שבפניו הוגש כתב האישום לצוות על מעצרו של הנאשם עד תום ההליכים (סעיף 21 לחוק המעצרים). בשונה מהמעצר קודם להגשת כתב האישום, מעצר לאחר הגשת כתב האישום ימשך בדרך כלל עד מתן פסק הדין בלא צורך בחידושו כל מספר ימים, אלא אם בית המשפט קבע אחרת. עם זאת, ישנן גם מספר מגבלות זמן למעצר זה. ראשית, אם תוך 30 ימים מהגשת כתב האישום לא החל המשפט § הנאשם ישוחרר בערובה או בלא ערובה (סעיף 60 לחוק המעצרים). שנית, אם הנאשם שהה במעצר תשעה חודשים ולא ניתנה בעניינו הכרעת דין הוא ישוחרר בערובה או בלא ערובה (סעיף 61 לחוק המעצרים). שופט של בית המשפט העליון רשאי לצוות על הארכת מעצר גם מעבר לתקופות אלו לתקופות של 90 יום בכל פעם (סעיף 62 לחוק המעצרים).

מעצר לצורך הגשת ערעור

אם נאשם שנעצר עד תום ההליכים הורשע, הוא יישאר במעצר עד מתן גזר הדין. אם הוא זוכה, הוא ישוחרר. אם לאחר פסק הדין יש לשחרר את הנאשם, בין אם משום שהוא זוכה ובין אם משום שלא הוטל עליו עונש של מאסר בפועל, רשאי בית המשפט, לבקשת התביעה, להאריך את מעצרו ב-72 שעות לצורך הגשת הערעור. עם הגשת הערעור, רשאי בית המשפט של הערעור לעוצרו למהלך שלב הערעור (סעיפים 22 ו-63 לחוק).

התנאים למעצר

התנאים למעצרו של אדם שונים בשלבים השונים של ההליך. עם זאת, ניתן למצוא מבנה מרכזי אחד המאחד את סמכויות המעצר השונות. בדרך כלל, על בעל הסמכות (שוטר, קצין ממונה או שופט) לבדוק קיומם של שלושה תנאים בטרם יפעיל את סמכותו לעצור אדם:

1. קיום **בסיס עובדתי** ברמת ודאות מספקת לביצוע עבירה בת מעצר.
2. קיומה של **עילת מעצר**
3. היעדרו של אמצעי מידתי יותר שיכול לשמש **חלופה למעצר**.

אין הכוונה כי כל סמכויות המעצר בנויות בצורה זו. כך, במקביל למבנה זה, קיימת במקרים רבים סמכות לעצור אדם המפר או מפריע לשימוש בסמכות חוקית למעצר או סמכות אחרת להגבלת חירות (כגון מעצר של נמלט ממשמורת או מעצר של מי שמתנגד לעיכוב חוקי).

{*:fast_contact}